

Not available for publication
before 1 p.m. on 10
December, 2022.

THE
NOBEL
PEACE
PRIZE

Nobelforedraget

av

Nobelpristakeren for 2022

Aljes Bjaljatski

Representert av

Natallia Pintsjuk

Oslo, 10. Desember, 2022.

Copyright © The Nobel Foundation, Stockholm, 2022.

General permission is granted for the publication in newspapers in any language.
Publication in periodicals or books, or in digital or electronic forms, otherwise than in summary,
Requires the consent of the Foundation. On all publications in full or in major parts the
above underlined copyright notice must be applied.

Deres Majesteter,

Deres Kongelige Høyheter,

Ærede medlemmer av Nobelkomiteen, ærede gjester!

Jeg er svært begeistret og ydmyk over å ha fått æren av å tale under utdelingsseremonien for vinnerne av Nobels fredspris 2022. Blant disse er min mann Ales Bjaljatski.

Dessverre kan han ikke selv motta denne prisen. Han sitter ulovlig fengslet i Belarus. Det er grunnen til at det er jeg som står her på denne talerstolen.

Jeg vil rette en dypfølt takk til den norske Nobelkomiteen, som gjennom denne tildelingen har styrket Ales i hans beslutning om å ikke gi opp sin overbevisning og som har gitt håp til alle belarusere om at de kan regne med den demokratiske verdens solidaritet i kampen for sine rettigheter, uansett hvor lang tid denne kampen måtte ta.

Mange takk til alle som har støttet Ales, hans venner og hans sak i alle disse årene og som også støtter han nå.

Jeg vil også på det varmeste få lov til å gratulere Senteret for sivile rettigheter og Memorial International Society med en velfortjent pris. Ales er i likhet med alle oss andre klar over hvor viktig og risikabelt det er å oppfylle rollen som menneskerettforkjempere, særlig på dette tragiske tidspunktet hvor Russland har angrepet Ukraina.

Ales er ikke den eneste som sitter i fengsel, der er det også tusener av belarusere; rundt om i landet er det titusener som er undertrykt og urettmessig fengslet for sin borgeraktivisme og sin tro. Hundretusener har vært nødt til å flykte fra landet bare fordi de ønsker å leve i en demokratisk stat. Dessverre har myndighetenes krig mot eget folk, språk, historie og demokratiske verdier pågått i Belarus i mange år. Jeg sier dette med stor smerte og vaksomhet, siden dagens politiske og militære hendelser truer med å frata Belarus sin status som selvstendig og uavhengig stat.

Dessverre velger myndighetene å forholde seg til samfunnet gjennom bruk av makt – granater, batonger, elektroshokkvåpen og uendelig mange arrestasjoner og tortur. Det er ingen tegn til eller snakk om nasjonalt kompromiss eller dialog. De forfølger jenter og gutter, kvinner og menn, mindreårige og eldre. I belarusiske fengsler er det systemets umenneskelige ansikt som råder grunnen, særlig for de som drømte om å være frie mennesker!

I lys av en slik situasjon er det ingen tilfeldighet at myndighetene arresterte Ales og hans kolleger fra menneskerettighetscenteret "Vjasna" for deres tro på demokrati og menneskerettighetsaktiviteter: Marfa Rabkova, Valiantsin Stefanovich, Uladzimir

Labkovich, Leanid Sudalenka, Andrei Chapiuk og andre menneskerettighetsforkjempere sitter bak lås og slå.

Mange menneskerettighetsforkjempere er fortsatt under etterforskning og er utsatt for aktoratets vrede og anklager, mens andre er tvunget til å emigrere til utlandet.

Men "ingen kan knuse, stoppe eller holde tilbake"¹ menneskerettighetssenteret "Vjasna-96", som ble opprettet for over tjuefem år siden av Ales og hans kolleger.

Ales kunne ikke formidle teksten til denne talen fra fengselet, men han greide å fortelle meg noen ord. Jeg skal derfor dele hans tanker med dere – både nyere tanker og tanker som er nedtegnet tidligere. Det dreier seg om fragmenter av tidligere uttalelser, skriftlige verker og betraktninger. Her er hans betraktninger om Belarus' fortid og fremtid, om menneskerettigheter, om hvilken skjebne fred og frihet går i møte.

Så da gir jeg ordet til Ales.

—

Det har seg slik at de menneskene som setter mest pris på frihet ofte er de som er fratatt den. Jeg minnes mine venner – menneskerettsaktivister fra Cuba, Aserbajdsjan, Uzbekistan, jeg minnes min åndelige søster Nasrin Sotoudeh fra Iran. Jeg beundrer kardinal Joseph Zen fra Hong Kong. Tusenvis av mennesker sitter i dag bak lås og slå i Belarus av politiske årsaker, og de er alle mine brødre og søstre. Ingenting kan stanse folkets tørst etter frihet.

I mitt hjemland sitter hele Belarus i et fengsel. Journalister, statsvitere, fagforeningsledere sitter fengslet, blant dem mange av mine bekjentskaper og venner... Domstolene fungerer som et transportbelte, de som blir dømt fraktes bort til straffekolonier, og nye bølger av politiske fanger tar deres plass...

—

Denne prisen tilhører alle mine venner – menneskerettighetsforkjempere, borgeraktivister, titusener av belarusiske borgere som har blitt slått, torturert, arrestert, fengslet.

Denne prisen tilhører de millioner av belarusere som stod opp og agerte ute i gatene og på nettet for å forsvare sine sivile rettigheter. Den belyser den dramatiske situasjonen og kampen for menneskerettigheter i landet.

¹Fra sangen Pahonia

—
Jeg hadde nylig en kort samtale.

- Når vil du bli sluppet fri? – spurte de meg.

- Jeg er allerede fri, var mitt svar.

Min frie sjel svever over fangehullet og over lønnebladomrisset av Belarus.

Jeg ser inn i meg selv og mine idealer har ikke endret seg, de har ikke mistet sin verdi, de har ikke falmet. De er alltid med meg og jeg verner om dem så godt jeg kan. Det er som om de er støpt i gull, de kan ikke ruste.

Vi ønsker å bygge vårt samfunn slik at det blir mer harmonisk, rettferdig og ivaretagende overfor behovene til samfunnets sønner og døtre. Å oppnå et fritt og selvstendig Belarus, fritt for utenlandsk tvang. Vi drømmer om at det vil bli et land med et varmt hjerte og gode levekår.

Dette er en edel tanke, i tråd med globale dannelsesidealene. Vi drømmer ikke om noe veldig spesielt eller ekstraordinært, vi vil bare “bli kalt humane”, (from: <https://mypoeticside.com/show-classic-poem-15532> - Translator’s note) som vår store klassiker Janka Kupala sa. Det innebærer respekt for oss selv og for andre, det innebærer menneskerettigheter, et demokratisk levesett, en anerkjennelse av belarusisk språk og av vår historie.

—
Jeg begynte tidlig å bli kritisk til den sovjetiske realiteten. Blant annet ble jeg møtt med strenge restriksjoner for bruk av belarusisk språk som følge av politikken for de-belarusifisering som ble ført på den tiden – og som fortsatt føres den dag i dag. Belarus’ tidligere koloniavhengighet er en allestedsnærværende realitet, som gjør at Belarus’ eksistens som nasjon og som folk fortsatt er truet.

Det er en fundamental feil å skille mellom menneskerettigheter og verdier som identitet og uavhengighet. Jeg har vært involvert i den uavhengige undergrunnsbevegelsen siden 1982, faktisk siden jeg var en ung mann på 20 år. Målet var å oppnå et demokratisk og selvstendig Belarus hvor menneskerettighetene ble respektert. Det kan ikke være noe Belarus uten demokrati og det kan ikke være noen menneskerettigheter uten et selvstendig Belarus. Og sivilsamfunnet må være så uavhengig at det kan garantere for en persons sikkerhet mot statlig maktmisbruk.

—
Jeg tror fordi jeg vet at natten tar slutt og at morgenen kommer med lys. Jeg vet at det som skyver oss utrettelig fremover er håp og en drøm.

Martin Luther King betalte for sin drøm med sitt liv, han ble skutt. Det jeg betaler for min drøm er mindre, men selv med tøffe konsekvenser angrer jeg ikke i det hele tatt. Min drøm er tross alt verdt alle mine personlige oppofrelser. Mine idealer er i tråd med idealene til mine eldre venner og åndelige mentorer - tsjekkeren Václav Havel og belaruseren Vasil Bykaw. Begge gikk gjennom store prøvelser i sine liv, begge fremmet sine nasjoner og sin kultur, begge kjempet for demokrati og menneskerettigheter til siste åndedrag.

—

Man kan ikke forvente at en tom åker gir en god avling med én gang. Først må den gjødsles godt og steiner må fjernes...Det kommuniststyret etterlot seg etter 70 år i Belarus var brent jord...

Det var en tid på slutten av 80-tallet hvor vi bokstavelig talt gjenkjente hverandre på gata... Men tidlig på 90-tallet var det tusener og titusener av oss ...

Det ble avholdt presidentvalg i Belarus 9. august 2020. Massivt valgfusk gjorde at folk strømmet ut i gatene. Det ble en duell mellom det gode og det onde. Det onde var godt bevæpnet. På det godes side var det kun fredelige masseprotester som landet aldri før hadde opplevd og som samlet hundretusener av mennesker.

Som svar tok myndighetene i bruk undertrykkende mekanismer som tortur og drap, noe Raman Bandarenka, Vitold Ashurak og mange andre ble ofre for.

Dette er den verste og mest ubeskrivelige formen for undertrykkelse i all sin brutalitet. Folk utsettes for grufull tortur og utenkelige lidelser.

Celler og fengsler ligner på sovjetiske offentlige toaletter, hvor folk holdes innesperret i måneder og år. Jeg er helt imot at kvinner skal fengsles, men forestill dere da hvordan de har det i fengsel i Belarus - denne filialen av helvete på jord!

Lukasjenkos uttalelser bekrefter at hans ordensmakt fikk frie hender til å stanse folk gjennom å skape frykt og fremsette massive trusler.

Men borgere av Belarus krever rettferdighet. De krever at de som står bak massive forbrytelser må straffes. De krever frie valg. Belarus og det belarusiske samfunnet vil aldri bli slik det var før, da det var bastet og bundet på hender og føtter. Folk har våknet...

—

Nå spiller kampen mellom det gode og det onde seg ut i sin reneste form i regionen. Den kalde vinden fra øst kolliderer med varmen fra den europeiske renessansen.

Det holder ikke å være utdannet og demokratisk, det holder ikke å være human og nådig. Vi må være i stand til å verne om det vi har oppnådd og vårt fedreland. Det er

ikke for ingenting at begrepet fedreland i middelalderen var knyttet til begrepet frihet.

Jeg vet nøyaktig hvilket Ukraina som vil passe Russland og Putin — et avhengig diktatur. Det samme som i dagens Belarus, hvor stemmen til det undertrykte folket blir ignorert og ikke tatt hensyn til.

Russiske militærbaser, en enorm økonomisk avhengighet, kulturell og språklig russifisering – dette er svaret på spørsmålet om hvilken side Lukasjenko står på. Belarusiske myndigheter er kun uavhengige så lenge Putin tillater dem å være det. Dette er grunnen til at det er nødvendig å kjempe mot "diktatorinternasjonen".

—

Jeg er menneskerettighetsaktivist og derfor støtter jeg ikke-voldelig motstand. Jeg er ingen aggressiv person, og jeg forsøker alltid å opptre deretter. Jeg mener allikevel at godheten og sannheten må få lov til å beskytte seg selv.

Så godt jeg kan holder jeg ro i sjelen, jeg stiller med sjelen som en delikat blomst og jager vekk sinnet. Og jeg ber om at virkeligheten ikke tvinger meg til å grave opp en øks som har ligget begravet lenge, for å forsvare sannheten med en øks i mine hender. Måtte jeg bevare et fredelig sinn.

—

10. desember vil jeg gjenta dette for alle: "Vær ikke redd!" Det var disse ordene pave Johannes Paul II uttalte da han på 80-tallet besøkte det kommunistiske Polen. Han sa ikke noe mer, men det var nok. Jeg tror fordi jeg vet at etter vinter kommer vår.

Dette var sitater av Ales Bjaljatski. Og jeg vil avslutte min tale med følgende rop fra hans sjel:

Frihet for det belarusiske folk! Frihet for Vjasna! Lenge leve Belarus!